

מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף כא'

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

AsherMillman@gmail.com

רב דקהל שערי תפילה
פאסאיק ניו ג'רזי

לר"ר דוד בנעריט נגידה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין שאלה בכוכבים

- הגמ' הביא שהכלדאים אמרו לרב חסדא שחכם תהיה. ורש"י פירש שהם חוזים בכוכבים. וכן הסביר הערוך. והקשה המפרשים שלכ' זה כנגד הגמ' בפסחים קיג: שאיתא שם שיש איסור לשאול הכלדאים (ורש"י שם סותר דבריו כאן ע' ברשב"ם שם) ואיסור זה נפסק בשו"ע. אכן בגליון מהרש"א העיר שאינו איסור ממש וכן משמעות הרמ"א (או"ח). וע"ע בתשובות והנהגות שאיסור זה דווקא כשתולה העתידות בו אכן לא בהעצם חקירה. וכעין זו הובא בבית יוסף בשם הנמוקי יוסף שיש חכמה לדברים אלו מאת הקב"ה ויכול להתפלל לבטלו אכן למעשה נקט שאין לשים מחשבתו בדברים אלו ע"ש. ועל דרך הנ"ל תירץ באילת השחר קושיא הנ"ל שתירץ שאפשר לומר שאם אין שום נפק"מ למעשה אין שום איסור בזה.
- ובאמת יש להוסיף עוד שמבואר מגמ' והרמ"א הנ"ל שהאיסור הוא משום "תמים תהיה וכו'" אכן שיטת הרמב"ם הוא שאיסור משום "לא תעוננו."

- רש"י ד"ה אמרי כא:
- שיטות קמאי שבת קנו:
- ש"ס בבלי פסחים קיג:
- שו"ע יו"ד קעט' א'
- גליון מהרש"א שם
- רמ"א או"ח תרסד' א'
- תשובות והנהגות ח"א תנד
- אילת השחר יבמות כא:
- רמב"ם הל' עבודת כוכבים
- פ"א הל' ט'

שיטות קמאי

דף קנ"ו ע"ב

מסכת שבת

ב' אלף שנה

קנ"ו ע"ב. אשכח בה חויה דפסיק שדי בתרי גובי – פי' חתיכות. [הערוך ערך גב י]. מדר' עקיבה נמי אין מזל לישראל, דרבי עקיבה הוה ליה בריתא אמרו ליה כלדאי – פי' חזוים בכוכבים. [הערוך ערך כלדאי]. ההוא יומא דעיילא לגנא טריק לה חיויא ומתה – פי' לשון נשיכה. [הערוך ערך טריק ב]. וקם ואתא שקלתיה לדסתנא דיהביתו לי, יהביתיה ניהליה – פי' דסתנא – חלק. [הערוך ערך דסתנ]. סליק פסק קיבורא בשיניה – פי' סנסני תמרה שהן מכבדות של תמרה. [הערוך ערך קבר ד]. ברכי דוזוי – כבר פירשנו בערך (כד) [כד] (לעיל י"ט ע"ב). [הערוך ערך כרד ב]. אקילקליתא – "שער החרסית" (ירמיה י"ט, י"ב) תרג' תרע קיקליתא, "חבוקו אשפתות" (איכה ד', ה') תרג' גפיפו קיקליתא. [הערוך ערך קקל ב].

אע"פ שיש מחכמי ישראל שאמר בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא, מודים הם שאין שום דבר תלוי במזל לציבור ובדעת האומרים אין מזל לישראל אין עושים מעשים וכדאמרין כמאן מצלינן אמריע' ואקצירי כמאן כר' יוסי ואפי' לדברי האומר יש מזל בחסיד גמור מודה שהשי"ת משנה את מזלו לטוב. [אהל מועד שער ראשית חכמה דרך ה'].

[וגדולה היא הצדקה שבה ניצולין מן המיתה. צא ולמד מבבבית דר' עקיבא בסוף שבת (פר') [נפק] ר' עקיבא ודרש וצדקה תציל ממות, לא ממיתה משונה אלא אפי' ממיתה עצמה]. [המנהיג שער הצדקה וגמילות חסדים].

שאלתא דאסיר להו לדבית ישראל למיכל ביומא דשבתא מידעם דהוה מוקצה מאיתמול לאכילה כגון תאני ועינבי דאסקינהו ליבושינהו ובין השמשות לא יבישו ויבישו למחר אסיר למיכל מינייהו דלא אזמין לאכילה מחולא דכתיב והכיננו את אשר יביאו [עירובין ל"ח: ביצה ב'] אמר רבא מהאי קרא חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין שבת מכין ליום טוב ולא יום טוב מכין לשבת ואפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקצה דתנן [שבת קנ"ו: ביצה ב']. מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן ומאן תנא קמא דשרי רבי שמעון היא דשמעינן ליה דלית ליה מוקצה דתנן [שבת מ"ד: רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בה בשבת בגרוגרות וצימוקים מודה [שם מ"ה: ביצה מ']. מדבעא מיניה רבי שמעון בר' מרבי פצעלי תמרים לרבי שמעון מהו אמר ליה אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד וביצה דמיתילדא בין בשבת בין ביומא טבא אסורה למגמעה ואסורה לטלטלה דתניא [שם ג']: אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה [לא] (אלא) לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אבל כופין עליה כלי בשביל שלא תשבר וספיקא אסור נתעברה באלף כולן אסורות ושאר פירי דאסקינהו ליבושינהו ולא יבישו בין השמשות פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון רבי

יהודה סבר מוקצה אינון ואסירן ורבי שמעון סבר לאו מוקצה אינון ושרו והילכתא כרבי שמעון [שבת קנ"ז]. ואיתמר פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הילכתא כרבי שמעון לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי היא נר ישן וחד אמר הלכה כרבי שמעון חוץ ממוקצה מחמת איסור והילכתא כר' שמעון לבד ממוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בה באותה שבת דתניא [שבת מ"ד]. מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מנר שהדליקו בה באותה שבת והלכה כמותו דהוה ליה מוקצה מחמת איסורו רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת כבתה מותר לטלטלה ואין הלכה כמותו דקא שרי לטלטלה בשבת אבל לא כבתה לא ולא סבירא לן דהילכתא כוותיה בנר שהדליקו בה באותה שבת בין כבתה ובין לא כבתה דקמו להו רבי מאיר ורבי יהודה בחדא שיטתא ורבינא הוה מסייעו להו והילכתא כמאן דמקיל [פסחים ע"ד: חולין צ"ג: דקיימא לן בכל התורה כולה רבינא לקולא ורב אחא לחומרא והילכתא כרבינא לקולא. ברם צריך אילו גרוגרות וצימוקים דאסקינן ליבושינהו ויבישו בין השמשות ולא הוה ידע בהון דיבישו והוה מקצאן וקיימין מדעתיה למחר כי ידע בהון דיבישו מי שרי לאכילה אי לא מי אמרינן בתר דעתיה אזלינן וגברא הוה מקצן מדעתיה או דילמא בתר אוכלא אזלינן ואוכלא הא איתחזי ת"ש [ביצה כ"ו: ועי' פרש"י שם] דאמר רב כהנא מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלמא בתר אוכלא אזלינן וכן הילכתא. [שאלות פרשת בשלח שאילתא מ"ו].

דלועים, בין מחוכרים מערב שבת [גליון: ואח"כ נתלשו ע"י גויים] בין תלושין, ולא אמרי' מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם ניהו. מדברכי דוזגי, מחצלות העשויות לספינה לכסות פרקמטיא שבתוכן. כל הכלים ניטלין, ואפילו מלאכתו לאיסור, ורבי שמעון הוא. חוץ מן המסר הגדול, דמוקצה מחמת חסרון כיס הוא, שלא ישתברו חריציה שהן כסכין שמלא פגימות. ויתר של מחרישה, לחפור קרקע קולשרא בלעז. פוקקין את המאור וכו', פירוש מניחין בגו או בכותל להניס אורה, כמו זרת הן חסר הן יתר ונקרא מאור ותנן העושה לו אור בתחלה שיערו מלא מקדח גדול של לשכה, שיור המאור רום אצבעים על רוחב גודל. [רבינו יהונתן מלוגיל].

מחתכין הדלועין ואת הנבילה לפני הכלבים, ואע"פ שמתה בשבת דלא הוה דעתיה עלויה שריא, דלית ליה מוקצה. ומחתכין נמי דטרחינן בה מיירי לצורך הגורים הקטנים שאין בהם כח לאוכלם אלא אם כן יחתכו להם דהיינו (שתי) [שוין] אוכלא או בשר פילי, אפילו לכלבים גדולים. אבל בשאר נבלות לכלבים גדולים דהוי מטרח באוכלא לא טרחינן. ור' יהודה סבר ליה מוקצה, דכל מידי דחזי ליה לאיניש לא מקצי לה לבהמה, ואפילו חולה מערב סובר שתתרפא. ויש מן החכמים אומרים שאם היתה בריאה בערב

מסורת הש"ס
עם הוספות

לציון בתוך בעמדיס וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

שיב

תשובות

יורה דעה

והנהגות

(עיין ריטב"א ע"ז טו: שמיקל כשיש איזה ספק אם מכשילו שאין בזה לפני עור).

ישתמש בו ולתת במתנה, ועל סמך זה נהגו להקל לתת מתנות דכלי כסף וזהב כיון שאין זה ודאי שישתמש בו,

הלכות חוקי העכו"ם וכישוף

סימן תנג

שאלה: אם מותר ללבוש חליפות קצרות כדרך העכו"ם.

מן הדין אין איסור אלא ללבוש מלבוש המיוחד להם כדי להידמות להם, והיינו אם בישראל נהגו מפני הצניעות במלבוש מיוחד, ועכו"ם בשלהם איסור לישראל ללבוש כמותם, אבל אם אין למלבוש שום משמעות לפריצות מותר, ולכן נהגו בפשיטות ללבוש בגדים קצרים ואין חוששין. (ומ"מ בשעתו שמעתי שרבינו החזו"א ז"ר ועודד ללבוש בגד ארוך, עד שלפעמים שמענו שאמר שאם המחיר שונה הוא ישלם ההפרש!).

ומיהו ברמ"א ר"ס קע"ח פוסק שאין איסור אלא אם נהגו העכו"ם מפני פריצות, והגר"א זצ"ל בביאורו חולק ואוסר בכל אופן, אם עושים כן רק מפני שכך מנהג העולם דהיינו העכו"ם. וכפי הנראה מנהג ישראל בבגדים ארוכים, ונהגו בקצרים מפני שלעכו"ם כך יפה יותר, ושינו מנהגם ובוזה לדעת הרמ"א אין כאן איסור כיון שאין נוהגין כן לפריצות, אבל לדעת הגר"א יש לצדד לאיסור, כיון שבלי העכו"ם לא היו לובשים, ואף שאין בזה פריצות איסור לדידיה. אבל יש לומר שבזמנינו אלו שלובשים כן אינו כדי להדמות לעכו"ם ח"ו, אלא לשם יופי, ובוזה אין איסור מדינא וכ"כ באגרות חזו"א ח"ג.

אמנם הרבה יראים נוהגין לשנות שהכפתור לצד ימין ולא לצד שמאל כהעכו"ם, ומלבד שיש בזה סוד התגברות הימין על שמאל לפי תורתנו הקדושה, יצאנו בכך מחשש חוקות העכו"ם, שאם יש איזה שינוי אין לחשוש כלל וכמבואר בשו"ת מהרי"ק (פ"ח), וכן מו"ר הגאון רבי משה שניידער זצ"ל החמיר בזה מאד שיהיו כפתורי החליפה ימין על שמאל, ונראה הדבר ויאה שבזה יוצאין מכל חשש ופקפוק דלא לובשים כהעכו"ם.

ולפי זה מדינא אין לחשוש לאיסור בבגדים קצרים.

אבל המחמיר ומדקדק לכפתור ימין על צד שמאל תע"ב שיוצא מכלל חשש גם לשיטת הגר"א הנ"ל, ואף שלא נהגו כן אנשי ליטא כאן, יש בזה הידור לפרוש מן העכו"ם וקדוש ייאמר לו ויקבל על כך שכרו.

סימן תנד

שאלה: נשאלתי אם מותר לשאול כאן נשים שמסתכלות בכף היד ואומרות על ההווה והעתיד.

מפורש בכתוב (דברים י"ח י"ג) תמים תהיה עם ד' אלוקיך, ובפירש"י שם התהלך עמו בתמימות ולא תחקור אחר העתידות, ואמנם נראה דיסוד האיסור הוא רק כשתולה עתידו בדבר אחר וכדאיתא בפסחים ק"ג: מנין שאין שואלין בכלדאים (חזוי כוכבים) שנאמר "תמים תהיה עם ד' אלוקיך", וכ"ה בשו"ע יו"ד ס"י קע"ט אין שואלין בחוזים ככוכבים ולא בגורלות [וכ' ברמ"א] משום שנאמר תמים תהיה עם ד' אלוקיך ומשמע שהאיסור דוקא כשתולה עתידו בזה ולא בעצם החקירה אחר העתידות, וא"ש לשון הרמ"א באו"ח ס"י תרס"ד שכתב ואינו ראוי לדרוש ולחקור אחר העתידות כלל, ומשמע שאינו איסור תורה אלא הוא בגדר אינו ראוי וכ"ה בספר חסידים תר"ה דמשמע שם שאינו איסור גמור ורק שומר נפשו ירחק מזה ע"ש. ועיין בהרמב"ן בהשגות לסה"מ עשה ח' שמנה עשה זו דתמים תהיה וביארה וז"ל, וענין הצוואה שנייחד לבכנו אליו לבדו יתברך ושנאמין שהוא לבדו עושה הכל וכו', וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו או מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים, ולא נבטח מהוברי שמים ולא מזולתם ולא נבטח שיבואו דבריהם עכ"פ, אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים כי הוא משנה מערכת הכוכבים והמזלות כרצונו, ונאמין שכל הבאות תהיינה אלינו כפי התקרבותינו לעבודתו יתברך, ע"ש. נראה דכל האיסור לבטוח בהם אבל כשאנו בוטח בהם אלא

קצ

אילת

יבמות כא ע"א, ע"ב

השחר

דהא כל דבר שאסרו מפני מראית
העין אפי' בחדרי חדרים אסור, ולמה
יועיל מה שאחרים אינם מכירין
אותם.

לא פיך שינוי בדורות האחרונים.
והיינו דמש"כ התוס' שמה אח"כ
אסרום אינו כמו מה שכתבו בתוד"ה
לא אסרו, דקס קאי על דורות
האחרונים אחרי התנאים שבצרייתא
וכאן הכונה אחרי בעלי התלמוד.

שם בא"ד, שמה אח"כ אסרום.
משמע דאע"ג דאינו ברור דהא
יתכן דהירושלמי פליג עם ש"ס דילן
ואז לא הי' לנו לאוסרה מ"מ ר"ת
אסר כיון דאפשר לאח"כ אסרו,
ולכאורה הכונה שאסרו אח"כ חכמי
הש"ס [וכן משמע דהבין במלפא חיתן]
ויש לעיין לפי"ז דהא ספק בדרבנן
לקולא, ובפרט ז"ע לפימס"כ
הנימוק"י שכבר קידש אותה ורצה
לעשות נישואין ור"ת הנריך לגרסה
ואיך החמיר להוליא מספק דרבנן.
ועי' בנימוק"י דהביא פלוגתא בזה
דמיבעיא לן לקמן בשניות דר' חייא
אם יש להן הפסק דיש דפסקו לקולא
כספק דרבנן ויש שכתבו לחומרא.

אמנם ביס"ס מבואר דסברת ר"ת
כיון דהר"ח וה"ג כתבו
לאיסור מסתמא ידעו דהגאונים
שאחרי בעלי התלמוד אסרום. והקשה
עליהם כיון דבפ' משות מלחמה דנו
לאסור משום מראית העין והכריעו
דאין לאסור דקלא אית לי' איך
הגאונים יכולים אח"כ לאסור דבזה

דף כ"א ע"ב

אמרו לי כלדאי. פירש"י היינו
החוזים בכוכבים, יל"ע דהא
אסור לשאול בחוזים בכוכבים משום
תמים תהי' עם ה' חלקיך כמבואר
ביו"ד סי' קע"ט, אלא דבגליון
מהרש"א שם הביא בשם מהר"י
דאינו איסור ממנ. ומ"מ ק"ק למה
האמין להם בזה, ואולי כיון דלא הי'
לו שום נפק"מ למעשה אין אפילו קלת
חשש בזה שהתחשב בזה. ובדריטב"א
בשבת (קנ"ו ע"ב) כ' דלשאול מהם
אסור אבל כשאמרו מעצמם ראוי
לחוש לדבריהם ולבקש רחמים וליתן
לדקה.

אי מקרי דרדקי הוינא אשיילה
מרבנן. ז"ב מה חידש בזה הא
ודאי דאם לא ידע הטעם יהא נריך
לשאול מרבנן, ועי' ערוך לנר. וכן ז"ב
קלת מה הסתירה להיות מלמד דרדקי
ולהיות חכם וכי אם הוא מלמד

בית יוסף יו"ד קעט הלכות קוסם ומעונן ומגחש בית יוסף תקבט

דעדיגא כתיב (ויקרא יט לא) אל תפנו אל האזנות ובספרי דריש מנין שאין שולין צבורלות שנאמר תהיה וגורל ותוחה צכוכים מלא מילתא הוא עכ"ל וכן פירש הערוך (ערך כללי) כלדיים החושים צכוכים. ובתשובה (המיוחסות) להרמב"ן סימן (רפ"ג) [רפ"ג] כתב מה שאמרו אין שוללים כלדיים דבר צרור הוא משמעאל דפרק מי שהשחין (ס"ט) שהם צעלי המולות החושים צכוכים כדברי צעל הערוך. ויודאי משמע שאין האלטגנינות כולל נחש [מ]מצינו ליה מנין ה' ועוד

דריש חנינא סבר (שם קט.) מול מעשיר יש מול לישראל ואע"ג דלית הלכתא כוותיה מכל מקום משמע דלאו ניחוש הוא ואלו שמנחשים צכוכים דקמי (סנהדרין סו.) ו' לאו באלטגנינות קאמר ומההיא שמעתי דפרק מי שהשחין (ס"ט) נמי משמע דמוחר לשמוע להם ולהאמין דבריהם מאנהיה דלמחר נסחכלתי באלטגנינות ומדריש עקיבא (ס"ט) דהוה דאג אמילתא דברתיה טובא ולאחר שיללה דרש דמשום דקדק יללה ממינה ממש שמוע מינה מאמין היה צום ומעובדא דבר נחמן בר יצחק (ס"ט) נמי אלא שפעמים הקב"ה עושה גם ליראיו לצטל מהם גזר הכוכבים ויס מן הנסים הנסמכים שהם בדרך תשמיש עולם שכל המורה תלויה בהם לפיכך אין שוללים בהם אלא מהלך בחמימות שנאמר (דברים ס"ט) תמים תהיה עם יי אלהיך ואם ראה בהם דבר שלא כרצונו עושה מזה ומרבה בחפילה אבל אם ראה באלטגנינות יום שאין טוב למלאכתו נשמר ממנו ואינו סומך על הגם וכסבור אני שאסור לטוב נגד המולות ולסמוך ה' על הגם. ואותם שאין מחליין ב' ד' מפני שאין מול לצנה קל ואין מלאכה נגמרת צו כהונן ובגמרא (שם קט.) נמי סבר הכי מאן דלצנה יהא סמרא ובני ה' ומול מאדים נמי קשה הוא כמאן דלמחר מול יום גורם שהוא זומא, מכל מקום אין דברים אלו מדוקדקים אפילו באותה חכמה שלא מול יום ולא מול שעה גורמים אלא בצמתי כוכבים של שנה ואהבה ט' וכל שכן שאינו משנת חסידים. והרמב"ם ז"ל כתב (שם ה"ט) שכל העושה מעשה מפני האלטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו צעת שקצוה הוצרי שמים הרי זה לוקה משום לא תעוננו (ויקרא יט טו) ועוד האריך לומר (שם ה"ט) שדברי הכל ושטות הם והמאמין שיש בהם ממש ככלל נשים ועמי הארץ ושמעתא כולה ליתא הכי ועוד דאפילו

דרכי משה

קעט (א) ונראה לי דאף הרמב"ם לא קאמר אלא בענינים שאין להם מברא ברפואות אבל לכיון השעות שזו השעה ראוייה יותר לקבל רפואה מבשאר ימים ושעות שרי דהא אמרינן סוף מפנין (שבת קכ"ט) יום ג' לא יקוי משום דקאי מאדים [בן] בזוגי וכו' ואמרינן בפרק במה אשה (סו.) אביי ורבא דאמרי תריווייהו כל דאית ביה משום

פרישה

(הוברי שמים. פסוק הוא נשעה (מ"א) ופירושו חור כוכבים. עד כאן המניה):

חדושי הגהות

[ג] בגמרא איתא דקאי מאדים בזיוו וכן היא גירסת הערוך (ערך וו) אל הכל עולה לענין אחד שגם על בזיוו פירש רש"י דקאי בזיוו וכן לומר שנאותו יום ג' ישמע ב' פעמים יבן:]

הגהות והערות

ה' פירוש דבפסחים שם איתא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמואל בר מרתא אמר רב משום רבי יוסי איש הוצל מנין שאין שולין בכלדיים שנאמר תמים תהיה וגו', ואם איתא דזה ניחוש הלא קרא כתיב בהדיא לא תנחשו: [ו] בגמרא לפנינו הנוסח כגון אלו המנחשים בחולדה בעופות "ובדגים". אולם בדקדוקי סופרים שם הערה ד כתב דגירסת כ"י וספרים ישנים היא גם "ובכוכבים". וכן ברמב"ם בפירוש המשניות ע"ז פ"ד מ"ז וברא"ש סנהדרין פ"א ס"ז ובריר"ף סוף פרק ד' מיתות במקום "ובדגים" גרסי ובכוכבים". ועיין ב"ח: [ז] תיבת ולסמך ליתא בב"י דפ"ד. וכן בתשובות הרמב"ן מהדורות הרב שעוועל ס' קר ובתשובות המיוחסות ליתא: [ח] בתשובות הרמב"ן שהעתיק בספר ארחות חיים (בסוף הספר) הנוסח ולאיתן שאין מתחילין גב' מפני [שאין] מול לבנה קל אין מלאכה נגמרת בו כהונן. ובגמרא נמי סבר הכי מאן דבלבנה יהא בנאי וסתר בני וסתר, ובר' נמי קשה דמול מאדים וכו': ט' עיין רמב"ן על התורה בדברים יח ט-יב, ויקרא יח כה: י' בהגהות הב"ח שם הגיה אין "זה" נחש: יא] בהגהות הב"ח שם

